

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesilain muuttamisesta (HE 84/2026 vp)

1. Perustuslakivaliokunnan esittämät kysymykset

Perustuslakivaliokunta pyysi 12.6.2026 oikeusministeriötä:

- 1) arvioimaan, estääkö ehdotetun vesilain 3 luvun 21 a §:n 2 momentin sanamuoto asettamasta vesivoimalaitoksen luvanhaltijalle sellaista kalatalousvelvoitetta, joka estää voimalaitoksen käytön kokonaan;
- 2) selvittämään sääntelyyn sisältyvän kalatalousmaksun tehokkuutta suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin sekä sitä, miten tämä tehokkuus otetaan huomioon arvioitaessa velvoitteen asettamista; sekä
- 3) selventämään ehdotetun 21 a §:n 2 ja 3 momentin välistä suhdetta ja erityisesti sitä, miten 3 momentissa tarkoitettua hyödyn vähentymisen olennaisuutta on tarkoitus arvioida.

2. Vesilain 3 luvun 21 a §:n nojalla asetettavista velvoitteista

- ehdotetun 3 luvun 21 a §:n 2 momentin mukaan ”kalatalousvelvoitteesta, kalatalousmaksusta tai näiden yhdistelmästä ei saa aiheutua niillä saavutettavaan hyötyyn verrattuna luvanhaltijalle kohtuuttomia kustannuksia. Kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon laitoksesta odotettavissa oleva taloudellinen hyöty.”
- luvanhaltijalle aiheutuvilla kustannuksilla tarkoitetaan lainkohdassa velvoitteen toteuttamiskustannuksia (suunnittelu-, rakentamis-, käyttö- ja ylläpitokustannukset) sekä velvoitteesta aiheutuvaa voimataloushyödyn menetystä
- velvoitteesta, maksusta tai näiden yhdistelmästä saavutettavalla hyödyllä tarkoitetaan kalakannalle aiheutuvaa hyötyä itseisarvona
- hyötyä on pidettävä erityisen merkittävänä, jos velvoitteella voidaan edistää äärimmäisen uhanalaisten kalalajien luontaisen elinkierron palautumista
- näissä tilanteissa luvan haltijalta voidaan asettaa pidemmälle meneviä velvoitteita
- kohtuuttomuutta ei arvioida yksinomaan luvanhaltijan näkökulmasta, vaan suhteessa saavutettavaan hyötyyn
- vaikutukset luvanhaltijaan riippuvat useista eri laitospohjaisista tekijöistä (esimerkiksi kalatien toteuttamistapa ja siihen ohjattavan virtaaman määrä, voimalaituskoneistojen säätömahdollisuudet ja veden määrä)
- säännöksen soveltamiskäytäntö muotoutuu viime kädessä oikeuskäytännössä
- kalatien rakentamisvelvollisuutta ole välttämättä mahdollista asettaa kaikkein pienimmille toimijoille välttämättä ilman, että toimenpiteen toteuttaminen aiheutuisi luvan haltijalle kohtuuttomaksi
- laitoksen toiminnan alasajo epätodennäköistä

3. Kalatalousmaksun tehokkuuden huomioon ottaminen suhteessa sille asetettuihin tavoitteisiin

- nykytietämyksen perusteella luontaisen elinkierron palauttaminen on tehokkain keino vaelluskalakantojen tilan parantamiseen => vaellusesteiden poistaminen ja poikasalueiden kunnostukset ensisijaiset keinot
- kalatalousmaksut toissijaisia suhteessa velvoitteen asettamiseen
- kalatalousmaksun suuruus määräytyisi nykyisen vesilain 3 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan ("toimenpiteiden kohtuullisia kustannuksia vastaava maksu")
- kalatalousmaksut pääsääntöisesti vähäisempiä kuin velvoitteista aiheutuvat kustannukset

4. Ehdotetun 3 luvun 21 a §:n 2 ja 3 momentin välisestä suhteesta ja hyödyn vähentymisen olennaisuuden arvioinnista

- ehdotettu 3 luvun 21 a §:n 3 momentti: ”Luvanhaltijalla on oikeus saada valtiolta korvaus 1 momentissa tarkoitettusta kalatalousvelvoitteesta aiheutuvasta vesivoiman menetyksestä johtuvasta hyödyn olennaisesta vähentymisestä. Korvausta voidaan sovitella ottaen huomioon laitosta koskevat lupamääräykset ja aika, jolloin vesivoimaa on voitu käyttää hyväksi.”
- kalatalousvelvoitteen tai – maksun sisältöä määrittävä 3 luvun 21 a §:n 2 momentti on itsenäinen suhteessa 3 momenttiin
- luvanhaltijalla ei olisi oikeutta kaikissa tilanteissa saada korvausta vesivoiman menetyksestä aiheutuvasta hyödyn vähentymisestä, vaan korvauksen edellytyksenä olisi hyödyn olennainen vähentyminen
- ehdotuksella on tavoiteltu voimassa olevaan lakiin (ks. esimerkiksi vesilain 3 luvun 21 §:n 3 momentti ja 19 luvun 7 §:n 4 momentti) nähden korkeampaa kynnystä
- hyödyn olennaisella vähentymisellä tarkoitetaan vesivoiman tuotannon arvon vähentymistä
- tuotannon arvon vähentymistä ei sähkön hinnan vaihteluista johtuen ole välttämättä mahdollista johtaa suoraan tuotannon muutoksista
- hyödyn vähentymisen olennaisuutta arvioitaisiin tuotannon arvon suhteellisenä vähentymänä
- sääntelyn piiriin kuuluvat laitokset ovat vaihtelevan kokoisia ja tilanteet erilaisia, eikä korvattavuuden rajaa ole mahdollista määritellä esimerkiksi yksiselitteisenä rahamääränä tai tietynsuuruksena prosentuaalisena vähenemänä tuotetun vesivoiman määrästä tai sen arvosta

www.oikeusministerio.fi | www.justitieministeriet.fi